

Q:- Mes pirmiausiai prašom, kad, va, seni žmonės, kur mums pasakoja, pasakytų savo vardą, pavardę, kelintais metais gimęs ir kur gimęs. Gerai?

A: Na, gerai.

Q:- Tai sakykit, prašau.

A: - Aš Dovidiškių kaime gimęs, Krakių valsčiuje.

Q:- Kelintais metais?

A:- Keturioliktai metais.

Q:- Kaip jūsų vardas ir pavardė?

A: - Merfeldas Jonas, Prano. Tėvas Pranas.

Q:- Na, tai dabar apie vokiečių... apie vokiečių laikus kalbant, tai pirmiausiai gal

pradėkim, kaip rusai užėjo. Kas buvo, kai rusai užėjo? Tuos pirmus metus, kol jie čia iki vokiečių.

A: - Tai jie čia kinus rodė, viską. Čia jie laikė kiek, čia šmirinėjo tie rusai. **1:38**

Q:- Na, o buvo koks nors lietuvių pasipriešinimas kad ir prieš tuos okupantus?

A: - Ne, ne, jokių pasipriešinimų. Aš sakau, nei pykšt nepašovė, turėjo gi ginklus, ale apgavo rusas.

Q:- Na, o paskui, kada jau rusai užėjo, ar turėjo lietuviai pasislėpę ginklus, šauliai kur buvo?

A: - Kad nelabai, šaulius jie areštavo ir išvežė į Sibirą, va, o katrie liko, tie jau ne. Šauliai kad labai apginkluoti būtų, jie nebuvo. Aš tai nei jokioj organizacijoj nedalyvavęs, tai va.

Q: - Na, o Krakėse buvo šauliai?

A: - Buvo. Buvo šaulių. Buvo tokių, vienas petys žemesnis ir, va, už tai.

Q:- Na, gerai. Paskui, kai jau vokietis atėjo, ar jūs žinojot. Ar jūs

žinojot, kad karas prasidės, kad vokiečiai užeis, ar jums nereikėjo?

A: - Ne, nežinojom. Ką čia žmogus žinos labai.

Q:- Tai čia jums netikėtai pasidarė?

A: - Jo. Visi laukė permainos iš Amerikos, o anie pameluodavo, pameluodavo

“tada, tada ateis”, va tau.

Q:- Na, tai permainos sulaukė jie po karo.

A: - Tai nu vo kad.

Q:- Kai jau rusas vokiečių išvarė.

A: - Jo.

Q:- Na, tėvul, prisiminkit pirmą karo dieną. Kaip prasidėjo karas Lietuvoj?

A:- Na, kai prasidėjo karas, tai mes išvažiavom ten, kur gyvenom pas tėvus. Jau tėvai ten buvo nusikraustę į Dovidiškes, nuvežėm lašinius, nuvežėm taip ko, tai va. Ale jau tada rusai bėga. Vijo vokiečiai per karą. Ten valsčiai, apdulkėję tie ruseliai, ir paskui karininkas atjojo, arklių norėjo palikti. Sakom, nereikia mums, nereikia. Ką, savo turim arklių. Lakiojo jau, bėgs pėsčias, su arkiu kur jisai išbėgs. Tai jis pernakvojo ir išjojo, o jis norėjo palikti, sakom, “nelik”. Na, paliko tą arklių karišką.

Q: Na, o lietuviai juos buvo, užpuldinėjo, partizanai gi buvo, sukilimas buvo. Sukilimą prisimenant?

A: - Ne, nebuvo Lietuvos... jau tų ruselių, tiktai vokiečiai čia susišaudė, o taip, tai

ne. Lietuviai, ką jie ... neturėjo su kuo. Kad yra koks kriaučius ar ten kas, ką ten prieš kariuomenę pasipriešinsi.

Q:: - Tai gal čia Krakėse. Kaune tai buvo didelis sukilimas. Lietuviai

šautuvus paėmė, ten ir šaudė.

A: - Na, tai gal kiek miestuose, bet nebuvo kabai ermyderio, ne. Na, sakau, kad, matai, apgavo rusų karininkus, išvežė į mišką. Nuvežė, nuginklavo, atėmė ir išvežiojo visus į stovyklas. Stovyklų dar nebuvo, į kalėjimus. **5:10**

Q: - O kai karas prasidėjo, čia Krakėse, buvo sukilimas?

A: - Nieko nebuvo čia Krakėse. Na, biškį vėliavą kėlė kokie tie keli partizanai, o rusai tai prieštaravo. Vėliavą kėlė, teisybė, va, atsimenu. Aš tai nedalyvavau, ale buvo tokių mano metų, tai dalyvavo čia.

Q:- Tai kas buvo tie, kur vėliavą kėlė, drąsuoliai?

A:- Aš dabar nebeatsimenu.

Q: - Tai jūs irgi partizanas buvot?

A: - Ne, niekur nedalyvavęs, ne. Tai gal į kalėjimą pasodytų, kad aš nei kalėjime nebuvo.

Q: - Na, jūs sakėt, kad prie žydų stovėjot sargyboj?

A: - A, tai porą kartų stovėjau sargyboj, pavarė seniūnas. Retai rasdavo, čia svirnas buvo ir mes svirne buvom, gulėjom. Senutė tokia buvo, baba, mano motinos motina, tai ji sako, aš nežinau, kur vaikai. Na, tai neteko labai, o taip varė ir duobes kast žmones, viską. O mums neteko tokių dalykų daryt. **6:22**

Q: - Jūs duobės nekasėt?

A:- Ne, ne.

Q: - Na, papasakokit, kaip toj sargyboj stovėjot, kaip jus pavarė seniūnas, prie žydų?

Q:- Ką?

Q:- Kaip žydus saugojot, papasakokit.

A: - Na, tai aš ten neilgai, valandą laiko atbuvo. Tai matai. Aš sakau, kai aš nuėjau, jau sargybos viršininkui: “duokit valgyt žmonėms”. Reiškia,

tik būtinai patikrinkit, kad šautuvo neatneštų ar taip ką. Nai tai, va.

O paskui aš tuojaus va čia susėdom, atėjo ir mane pakvietė, tai tie jau šaudė į viršų. Nepasakiau, kad tu ne... ne... ne ... nesi buvęs, ale nenorėjo grįžti atgal. **7:04** Aš neilgai buvau, valandą laiko tiktai. Taip prieš pietus užvarė, o ant pietų pakeitė mane.

Q:- Tai kai sargyboj stovėjot, turėjot ginklą?

A: - Davė ginklą. Aš nei šaudžiau, nei nieko. **7:20**

Q: - Kokį ginklą davė?

A: - Paprastą šautuvą penkių šovinių.

Q:- Su šoviniais davė?

A: - Su šoviniais davė, kaip gi.

Q:- Na, o kaip apsirengęs buvot?

A: - Paprastais savo drabužiais.

Q:- Na, raištis buvo koks nors, kad atpažintų?

A: Ką?

Q: - Ar raištis buvo?

A: - Ne, neturėjau.

Q:- Savo drabužiais buvot?

A:- Savo drabužiais. Aš nei partizanas, nei nieko. Tik taip duodavo tą raištį. Tik partizanams duoda, kartie jau buvo, priklausė. Buvo riksitai (???), kurie ten ir, tai va.

Q: - Tai kur buvo tie žydai uždaryti, kur jūs saugojot?

A: - Ten buvo vienuolyne. Už gimnazijos čia toks buvo vienuolynas, ale jau sudegė tas namas. Tai va, dar buvo kita įstaiga tokia. Tai va, dar numetė jie tutelę suvynioję, žydai, katrie norėjo kad parduot. Katrie norėjo ką paduot, tai aš atnešiau dar kelias pareidamas. Tik aš jau nežinau katrų katra, tai dar žydaukai daviau, tai ji pažįsta savo žmonių parašus.

Q:- Tai ten ne lietuviškai buvo parašyta?

A: - Ne, žydiškai.

Q:: - Ai, žydiškai buvo. Tai kai jūs stovėjot, ką jūs matėt, ką jie darė, tie žydai tuo metu šitoj?

A: - O ten kai stovėjo? Ten jie buvo tarnuoti (?). Ogi ką, jie nežinojo, kad šaudys. Aš norėjau pasakyti, jau kai parėjau, čia tuos nešiojau. Ale paskui sakau, gali paskui uždegti Krakes, dar kai... jeigu aš pasakyčiau, kad šaudė. Aš žinojau, kad jau šaudys.

Q:- Žinojot, o iš kur žinojot, iš kur sužinojot?

A: - Vienas nuo kito žmonės čia, tai va. Ohoho.

Q:- Na, tai dabar, kai jūs saugojot tuo žydus, ką jie darė tuo metu?

A: - O jie išeina, pavaikščioja. Dar toks Plunskis, mes skolinom į Svajukus (???), į Žargučius (???), sakau, ponas, neik, ten tie visi sėdėjo prie ???, kol aš... Galėjo sėdėti jau, ale jis nesėdėjo, sakau, gali nesėdėti, neiti į tą getą, ale eina visi, ir jis eina. **9:50**

Q:- Ką jie valgė tam gete?

A:- Kai aš buvau, tai davė jiems valgyt jau čia, gal taip tai nedavė, žinai, anksčiau. Jau kai aš buvau, tai tą tarpą davė valgyt kiek. Sakau sargybų viršininkui, duok jiems valgyt, žmonėms, ką jie, vis tiek žmonės. Na, tai nešė žydaukos paimta, nešė, o kai aš išėjau, jau nedavė paskui, jau šaudė į viršų tas toks, kvailesnis žmogus buvo.

Q:::- O kas buvo sargybų viršininkas?

A: - Iš Ažytėnų toksai, nežinau kaip pavardė.

Q:- Tai jisai šaulys buvo?

A: - Kaži koks buvo, jau partizanas, kad jį nešiojo.

Q:- Na, tai čia jau buvo kiek dienų prieš tą šaudymą?

A: - Na, ne tiek daug. Jau musėt kokios keturios ar penkios dienos, ir

sušaudė. Tai trečiadienį šaudė, va, taip. Išėina trečiadienis.

Q: - O kokia čia diena buvo?

A: - Na, trečiadienis buvo, kai šaudė. Žmonės į turgų, mat, važiavo, tai prisimenu, o taip tai neprisiminčiau.

Q:- Ką jūs matėt tą dieną, kai žydus šaudė? Ką jūs matėt?

A: - O ką aš mačiau, aš nevaikščiojau po miestelį tada. Nemalonu ten nieks.

Q:- Kodėl?

A:- Tai miežius moźniejo vežti, ale toks suirutė... suirutė, nesmagu. Čia nelabai, mažas malonumas.

Q: - Tai jums tų žydų gaila buvo?

A: - Na, žydas ne toks prastas, jisai paskolys, jisai jau, o žmogus taip tai nepadarys dar. Žydas neblogas žmogus buvo, negalima sakyti. Kai mes čia gyvenom, čia daug buvo žydų ir tokių gerų žydų buvo, malonūs tokie. Vycka arklį tai jis išnaudos, iki gyvo kaulo jau iščiulps, ale taip tai jis neprastas.

- Na, tai dabar, kai jau tą dieną šaudė žydus, tai...

—